

Asia Teoksen käyttäminen, tietokanta

Hakija A

Annettu 14.10.1992

Tiivistelmä *Tekijänoikeusneuvoston lausunto teos- tai luettelosuojaa nauttivien sanakirjojen käyttämisestä tietokannassa.*

SELOSTUS ASIASTA

A on 27.5.1992 päivätyllä kirjeellään pyytänyt tekijänoikeusneuvostolta lausuntoa oikeudesta yhdistää tietokoneella useita erikielisiä sanakirjoja tietokantaperiaatteella. Hakijan mukaan käytettävissä olevien hakusanojen määrä on yhtä paljon kuin on yhteensä kaikkien tietokannassa olevien sanojen määrä. Tiedostojen tulostaminen on mahdollista, mutta ei alkuperäiseen muotoonsa. Hakija tiedustelee, vaatiiko tietokannan luominen lupaa niiltä tekijänoikeuksien haltijoilta, joiden teoksia eli sanakirjoja hänellä on tarkoitus käyttää.

TEKIJÄNOIKEUSNEUVOSTON LAUSUNTO

Tekijänoikeusneuvosto on käsitellyt lausuntopyynnön ja esittää lausuntoon seuraavan.

Tekijänoikeuslain (404/61) 1 §:n mukaan sillä, joka on luonut kirjallisen tai taiteellisen teoksen, on tekijänoikeus teokseen. Laissa on esimerkkiluettelo suojattavista teostyypeistä, mutta luettelo ei ole tyhjentävä, vaan suoja voi saada myös muulla tavoin ilmenevät teokset. Tekijänoikeus syntyy aina teoksen luojalle eli fyysiselle henkilölle.

Tekijänoikeussuojan edellytyksenä on, että tuote yltyä niin sanottuun teostasoon, millä tarkoitetaan sitä, että tuotteen tulee olla muodoltaan itsenäinen ja omaperäinen. Teostasovaatimuksen katsotaan yleensä täyttyvän, jos kenenkään muun kuin tekijän ei voitaisi olettaa päätyvän samantyyppiseen lopputulokseen, jos ryhtyisi itsenäisesti vastaavaan työhön. Tekijänoikeussuojan edellytyksenä ei ole muita vaatimuksia, eikä tuotteen kirjallisella tai taiteellisella tasolla esimerkiksi ole merkitystä. Suoja syn-

tyy suoraan lain nojalla; rekisteröintiä tai muita toimenpiteitä ei edellytetä.

Tekijänoikeus on muodon suoja. Ideoita, aiheita, periaatteita tai tietoja ei sinänsä suojata, vaan muotoa jossa ne on ilmaistu. Siten tietoja voidaan tekijänoikeussuojan estämättä vapaasti käyttää, jos ne ilmaistaan itsenäisellä ja omaperäisellä tavalla. Esimerkiksi yksittäisten sanojen ja niiden erikielisten merkitysten käyttö ei vaadi lupaa edellyttäen, että sanakirjan ilmaisumuotoa ei kopioida.

Tekijänoikeuslain 2 §:n mukaan tekijänoikeus tuottaa tietyin rajoituksin yksinomaisen oikeuden määrätä teoksesta valmistamalla siitä kappaleita ja saattamalla se yleisön saataviin muuttamattomana tai muutettuna. Kappaleen valmistamisena pidetään myös teoksen siirtämistä laitteeseen, jolla se voidaan toisintaa. Sanakirjan tallentaminen tietokoneen muistiin on kappaleen valmistamista. Tekijä voi siirtää taloudelliset oikeutensa toiselle, esimerkiksi juridiselle henkilölle.

Tekijänoikeuslaissa säädetään myös luettelosuojasta. Lain 49 §:n mukaan luettelo, taulukkoa, ohjelmaa ja muuta sellaista työtä, jossa on yhdisteltynä suuri määrä tietoja, ei valmistajan suostumuksetta saa jäljentää, ennen kuin kymmenen vuotta on kulunut siitä vuodesta, jona työ julkaistiin. Suoja-aika päättyy kuitenkin viimeistään silloin, kun 15 vuotta on kulunut siitä vuodesta, jona työ valmistui.

Luettelosuojan perusteena on tarve suojata työtä, joka on vaatinut paljon aikaa ja työtä. Suojan edellytyksenä on, että työssä on yhdisteltynä suuri määrä tietoa. Suojaa saa työn valmistaja, jona pidetään sitä juridista tai fyysistä henkilöä, joka taloudellisesti vastaa työstä. Luettelosuoja on puhdasta jäljentämissuojaa. Luettelon tai sen osa jäljentäminen on siten kiellettyä, mutta samoin kuin teoksen osalta luettelossa olevien yksittäisten tietojen käyttäminen on sallittua.

Yleensä sanakirja on teos, joka saa tekijänoikeussuojaa. Jos se ei yllä teostasoon, suojataan sitä luettelona.

Jos sanakirja on teos, on sen tallentaminen tietokantaan kappaleen valmistamista, joka kuuluu tekijän yksinoikeuden piiriin. Tekijällä tai sillä, jolle oikeudet ovat siirtyneet, on oikeus määrätä teoksen kappaleen valmistamisesta myös muutetussa muodossa. Eli tarvitaan tekijän tai oikeudenhaltijan lupa tallentaa ja yhdistää useita erikielisiä sanakirjoja tietokannaksi.

Jos sanakirja suojataan luettelona, tarvitaan valmistajan lupa jäljentämiseen.

Saako tietty sanakirja suojaa tekijänoikeus- vai luettelosuojan perusteella, on ratkaistava tapauskohtaisesti. Tekijänoikeusneuvosto ei esitetyn lau-

suntopyynnön perusteella voi ottaa kantaa siihen, saavatko yksittäiset sanakirjat tekijänoikeus- vai luettelosuojaa.

Tekijänoikeuslaissa rajoitetaan kuitenkin teoksen tai luettelon saamaa suojaa. Lain 11 §:n mukaan jokaisella on oikeus valmistaa julkistetusta teoksesta muutamia kappaleita yksityistä käyttöä varten. Säännös koskee myös luetteloita. Näin valmistettua kappaletta ei ole kuitenkaan lupa käyttää muuhun tarkoitukseen eli myydä tai muuten hyödyntää taloudellisesti.

Tekijänoikeusneuvostolle ei ole esitetty lähempää selvitystä, millä tavoin ja mihin tarkoitukseen hakija aikoo käyttää sanakirjoja. Tästä syystä tekijänoikeusneuvosto ei voi ottaa kantaa siihen, tarvitaanko lausuntopyynnössä esitettyyn toimintaan oikeudenhaltijoiden lupa, vaan tekijänoikeusneuvosto viittaa edellä esittämiinsä yleisiin periaatteisiin.